

З історії будівництва Чорнобильської АЕС

Чорнобильська атомна електростанція, що широко відома в світі у зв'язку з аварією 1986 р., привертає до себе увагу фахівців різних галузей природничої та технічної науки. Морально-психологічні й соціальні аспекти багатогранної проблеми під назвою «Чорнобиль» знайшли своє висвітлення у творчості багатьох письменників і журналістів. Що ж до конкретно-історичного дослідження історії ЧАЕС, аварії на ній, дій державних органів та громадських організацій по ліквідації її наслідків, то розпочали його напередодні п'ятої річниці аварії працівники музею історії Києва Т. П. Ралдугіна й Г. В. Подольська, які першими в Україні підготували розгорнуту експозицію про події квітня 1986 р. З активною участю Г. В. Королевської було створено музей пам'яті пожежників-чорнобильців. А влітку 1993 р. в Українському домі (Київ) відбулася виставка «Чорнобиль: документи свідчать, нагадують, застерігають...», де було представлено значну кількість матеріалів, що свого часу становили державну таємницю і були відомі лише вузькому колу фахівців. Завдяки зусиллям М. Д. Парфененко та Н. В. Маковської, які виявили їх у різних установах, організаціях і в окремих громадян, зібрали й систематизували, громадськість одержала можливість ознайомитися з документальними свідченнями подій, пов'язаних з ЧАЕС до 1986 року і після нього. Археографічним узагальненням цієї роботи стала публікація статті Н. В. Маковської «Політичні ретроспективи Чорнобильської катастрофи в документах» (журн. «Архіви України». — 1993, № 1—3), а також ряду документів з фондів Центрального державного архіву громадських об'єднань України (колишній партійний архів при ЦК Компартії України) на сторінках газет «Демократична Україна» та «Ехо Чернобыля». Таким чином, покладено початок науковому вивченню істориками Чорнобильської атомної електростанції й пов'язаних з нею проблем.

Перед дослідниками, які займатимуться цією сторінкою в історії України, стоїть безліч завдань, реалізація яких потребуватиме величезних зусиль і цілеспрямованості, особливо враховуючи специфіку роботи над новітньою історією з розпорошеністю і багатоманітністю її джерельної бази, значним впливом суб'єктивного фактора.

Запропонована увазі читачів добірка документів є першою спробою більш повного розкриття такого питання в історії ЧАЕС, як початок створення станції, коли формувався і працював великий колектив її будівників, коли вирішувалися характерні для планової системи господарювання проблеми неможливості виконання поставлених завдань через недостатнє їх матеріально-технічне та фінансове забезпечення, через неузгодженість дій багатьох складових такого механізму, як будівництво великого енергетичного об'єкта.

Функціонування системи господарювання, побудованої на державній монополії на засоби виробництва, на адміністративно-командних важелях розв'язання проблем, на всевладності центральної бюрократії, породжувало, як показав історичний досвід, проблеми, вирішення яких потребувало героїчних зусиль як окремих виконавців, так і цілих колективів.

Безперечно, мав місце трудовий героїзм і на будівельному майданчику ЧАЕС, де перший кілок було забито у січні 1970 р., в травні 1971 р. почали рити котлован під головний корпус першого енергоблока,

а 15 серпня 1972 р. було закладено перший кубометр бетону, про що були публікації у пресі, рапорти в директивні органи. Але поза увагою офіційної пропагандистської машини залишалася безліч проблем технічного характеру, велика повсякденна праця колективу і його керівництва — не завжди чітко організована й забезпечена ресурсами і все ж спрямована на подолання тих складностей та неузгодженостей, що мали місце, на виконання поставлених завдань.

Запропонована добірка розкриває лише деякі (за недостатністю обсягу) маловідомі сторінки початкового етапу будівництва ЧАЕС. У ній використано матеріали двох архівів: ЦДАГО України, за що укладач щиро дякує Н. В. Маковській, та Виробничого об'єднання «Чорнобильська атомна електростанція», за можливість працювати в якому автор влячний керівництву ЧАЕС та працівникам архіву.

На жаль, архів ВО «ЧАЕС» на даному етапі ще повністю не упорядковано, і матеріали, виявлені у ньому, не можуть бути описані за всіма вимогами археографії.

Документи у добірці подаються мовою оригіналу. Вони становлять лише невелику частку історичних свідчень про недалеке минуле, яке несе в собі інформацію для роздумів та висновків на майбутнє.

Передмова написана і документи підібрані *Н. П. Барановською*.

Док. № 1

Звернення Ради Міністрів УРСР до ЦК КПУ з приводу погодження проекту постанови про вибір майданчика для будівництва Центрально-Української атомної районної електростанції біля села Копачі, Чорнобильського району, Київської області.

2 лютого 1967 р.

Рада Міністрів УРСР надсилає на погодження проект постанови Центрального Комітету КП України і Ради Міністрів Української РСР про вибір площадки для будівництва Центрально-Української атомної районної електростанції біля села Копачі, Чорнобильського району, Київської області.

Будівництво Центрально-Української атомної електростанції в Київській області передбачено постановою Ради Міністрів СРСР від 29 вересня 1966 року № 800—555 «Про план будівництва і введення в дію атомних електростанцій на 1966—1975 роки» з введенням в дію першої черги потужністю 1000 тис. квт в 1974 році і II черги — 1000 тис. квт в 1975 році.

Площадка біля с. Копачі рекомендована державною комісією, схвалена колегією Держплану УРСР і погоджена з Київським обкомом КП України, Київським облвиконкомом, Міністерством енергетики і електрифікації УРСР та іншими зацікавленими організаціями.

Проект постанови і довідка про вибір площадки додаються.

ЦДАГО, ф. 1, оп. 6, спр. 4080.

В. Шербицький

Док. № 2

Постанова ЦК КПУ та Ради Міністрів УРСР «Про вибір площадки для будівництва Центрально-Української атомної районної електростанції в Київській області»

2 лютого 1967 р.

ЦК КП України і Рада Міністрів Української РСР постановляють: погодитися з пропозицією державної комісії про вибір площадки

для розміщення атомної районної електростанції Міністерства енергетики і електрифікації УРСР потужністю 2000 тис. квт біля села Копачі, Чорнобильського району, Київської області, і площадки для житлового селища електростанції на північному сході від залізничної станції Янів.

Загальна площа земель, яка відводиться для електростанції та житлового селища, повинна становити не більше 1676 га, в тому числі 96 га орних земель.

Зазначену електростанцію іменувати — Чорнобильська атомна районна електростанція.

ЦДАГО, ф. 1, оп. 6, спр. 4080.

Док. № 3

Довідка про вибір площадки для будівництва Центрально-Української атомної районної електростанції

Без дати

Будівництво Центрально-Української атомної електростанції в Київській області передбачається постановою Ради Міністрів СРСР від 29 вересня 1966 року № 800—555 «Про план будівництва і введення в дію атомних електростанцій на 1966—1975 роки».

Цією постановою введення в дію першої черги потужністю 1000 тис. квт Центрально-Української атомної електростанції передбачається у 1974 році і другої черги — 1000 тис. квт — у 1975 році.

Атомна електростанція призначена для забезпечення електроенергією промисловості, сільського господарства і комунально-побутових потреб центральних областей Української РСР.

В 1965—1966 роках Київським відділенням «Теплоелектропроекту» було проведено обслідування 16 пунктів у Київській, Вінницькій і Житомирській областях з метою виявлення придатної і найбільш економічної площадки для розміщення атомної електростанції.

З цих 16 пунктів 15 були відхилені в зв'язку з тим, що вони не задовольняли необхідним вимогам для розміщення атомних електростанцій або не були погоджені з міністерствами і відомствами УРСР. Площадка біля села Копачі, Чорнобильського району, яка рекомендована «Теплоелектропроектом» і державною комісією, розташована на правому березі Прип'яті, в 12 км від м. Чорнобиль, в основному на малопродуктивних землях і відповідає вимогам водопостачання, транспорту, санітарної зони.

Загальна площа земель, яка повинна бути відведена для будівництва електростанції і житлового селища, становить 1676 га, у тому числі орних земель — 96 га, городів — 50 га, поймених лугів — 1400 га, лісу — 130 га.

Основні техніко-економічні показники Центрально-Української атомної електростанції:

Потужність	200 тис. квт
Виробництво електроенергії	14 млрд. квт. год на рік
Чисельність експлуатаційного персоналу	1900 чоловік
Капіталовкладення по виробничих спорудах	325,73 млн. крб.
Житлове селище	27,6 млн. крб.
Лінії електропередач і підстанції	36,35 млн. квт
Всього	389,68 млн. крб.
Вартість встановленого квт	162,9 крб.
Собівартість 1 квт/год	0,52 коп.

ЦДАГО, ф. 1, оп. 6, спр. 4080.

Док. № 4

Рішення № 90 виконавчого комітету Чорнобильської районної Ради депутатів трудящих від 31 травня 1968 року «Про відведення земельної ділянки під будівництво Чорнобильської АЕС».

Розглянувши поданий «УралТЕПом»² проект та враховуючи згоду колгоспів «Україна» с. Копачі, ім. Калініна с. Нові Шепеличі, радгоспу «Комсомолец Полісся», РК «Заготскотовідгодівля», Чорнобильського і Новошепелицького лісгоспзагів про відведення земельних ділянок під будівництво Чорнобильської атомної електростанції, виконком районної Ради депутатів трудящих ухвалює:

1. Погодитись зі складеним проектом, протоколами загальних зборів колгоспів: «Україна» с. Копачі від 25 травня 1968 року (протокол № 5), ім. Калініна с. Нові Шепеличі від 28 травня 1968 року (протокол № 4), висновками: дирекції радгоспу «Комсомолец Полісся» від 30 травня 1968 року, РК «Заготскотовідгодівля» від 28 травня 1968 року № 81, а також листом Чорнобильського лісгоспзагу від 30 травня 1968 року № 499; Новошепелицького — від 30 травня 1968 року № 477 про відведення земельної ділянки під будівництво Чорнобильської атомної електростанції загальною площею 1411,5 га, в тому числі: в постійне користування 1396,7 га, в тимчасове користування 14,8 га в розрізі землекористувачів і по угіддях згідно з додатком райуправління с/г від 30 травня 1968 року.

2. Компенсацію за с/г угіддя площею 619,2 га, які попадають під будівництво атомної електростанції, провести до початку будівництва. Передбачити кошти на зрошення 400 га, осушення 219,2 га. Розміри компенсації визначаються по цінах, указаних у листі виконкому Чорнобильської районної Ради депутатів трудящих від 10.VIII. 1967 року № 010.

3. Вилучення земельних угідь із землекористування під будівництво АЕС проводити в міру потреби землі³.

4. Земельну ділянку орної землі, яку буде відведено в тимчасове користування під кар'єр для добування глини, привести в стан, придатний під залісення.

5. Підтримати клопотання загальних зборів колгоспників колгоспу «Україна» с. Копачі про передачу йому 300 га боліт і заболочених земель держлісфонду для освоєння їх у сільськогосподарські угіддя.

6. Переселення дворів колгоспників, робітників і службовців із санітарно-захисної зони, із зони підтоплення водосховища здійснити у відповідності з планом переселення:

а) 82 двори с. Нагірці переселити в с. Копачі;

б) 38 дворів х. Підлісний переселити в с. Н-Шепеличі.

7. Просити облвиконком передати роботи по переносу с. Нагірці і х. Підлісного будівельній організації, яка буде будувати Чорнобильську АЕС. Перенесення населених пунктів здійснити за рахунок коштів АЕС.

8. Просити облвиконком затвердити наше рішення.

В. О. голови виконкому районної
Ради депутатів трудящих

П. Хабренко

Секретар виконкому районної
Ради депутатів трудящих

П. Урупа

Архів Виробничого об'єднання «Чорнобильська атомна електростанція» (далі —
Архів ВО «ЧАЕС»), ф. 10, оп. 1, спр. 2.

Док. № 5

Рішення № 80 Головного управління атомних електростанцій Міністерства енергетики і електрифікації СРСР (Москва) про затвердження зведеного кошторисно-фінансового розрахунку на будівництво першочергових об'єктів Чорнобильської ДРЕС.

18 листопада 1969 р.

В соответствии с постановлением Центрального Комитета КПСС и Совета Министров СССР от 28 мая 1969 г. № 390⁵ утвердить сводный сметно-финансовый расчет на строительство первоочередных объектов Чернобыльской ГРЭС, составленный в ценах, введенных с 1 января 1969 г., в сумме 8 572 650 руб. (восемь миллионов пятьсот семьдесят две тысячи шестьсот пятьдесят рублей).

Зам. Начальника Главатомэнерго

А. Григорьянц

Архів ВО «ЧАЕС», ф. 10, оп. 1, спр. 1.

Док. № 6

Витяг з наказу міністра енергетики та електрифікації СРСР про організацію з 1 січня 1970 року дирекції Чорнобильської ДРЕС, що будується у с. Копачі, Чорнобильського р-ну, Київської області

11 грудня 1969 р.

1. Организовать:

а) с 1 января 1970 года дирекцию строящейся Чернобыльской ГРЭС с местонахождением в селе Копачи, Чернобыльского района, Киевской области и подчинить ее Главатомэнерго.

Министр энергетики и электрификации СССР

С подлинным верно:

Начальник Юридического отдела Мин-ва
энергетики и электрификации СССР

А. Жуков

Архів ВО «ЧАЕС», ф. 10, оп. 1, спр. 1.

Док. № 7

Рішення № 48 Головатоменерго, Головтехбудпроекту та Головгідроелектробуду Міністерства енергетики та електрифікації СРСР про будівництво тимчасового вантажного причалу для Чорнобильської ДРЕС

19 травня 1970 р.

По строительству временного грузового причала для Чернобыльской ГРЭС.

Внесено: дирекцией строящейся Чернобыльской ГРЭС и Кременчуггэстроеном.

Учитывая, что основные поставщики местных строительных материалов и изделий для строительства Чернобыльской ГРЭС (Власовское карьероуправление Днепроовского комбината — поставщик камня и щебня, Власовский и Светловодский заводы ЖБИ — поставщики сборного бетона и железобетона, Стайковский кирпичный завод — поставщик строительного кирпича и др.) расположены в бассейне р. Днепр и имеют причалы, оборудованные для погрузки на воду, разрешить для стро-

ительства Чернобыльской ГРЭС сооружение временного грузового причала с площадкой для приема грузов с воды.

Стоимость строительства временного причала включить в главу 8 сводного сметно-финансового расчета на строительство промышленных сооружений Чернобыльской ГРЭС.

Учитывая задержку в утверждении проектного задания на строительство Чернобыльской ГРЭС в связи с его переработкой по рекомендации Госстроя СССР и Госплана СССР, поручить Гидропроекту при участии Уральского отделения «Теплоэлектропроекта» к 1 сентября 1970 г. составить сводный сметно-финансовый расчет на подготовительные работы по строительству Чернобыльской ГРЭС.

Начальник
Главатоэнерго
А. Григорьянц

Начальник
Главтехстройпроекта
А. Боровой

Начальник
Главгидроэнергострой
Н. Лопатин

Архів ВО «ЧАЕС», ф. 10, оп. 1, спр. 1.

Док. № 8

Наказ дирекції Чорнобильської ДРЕС, що будується, № 3 «Про заходи по виконанню вимог наказу Головатоменерго № 10 від 30 березня 1971 р.»⁷

25 квітня 1971 р. ст. Янів

Руководством Главатоэнерго в марте 1971 года проведена проверка деятельности дирекции строящейся Кольской ГРЭС, в результате которой установлено, что постановка работы дирекции по выполнению возложенных на нее задач не соответствует требованиям, которые возлагаются на дирекцию-заказчика.

Выявлен также ряд других серьезных упущений и недостатков в работе дирекции, что отмечено в приказе Главатоэнерго № 10 от 30 марта 1971 года.

В целях улучшения работы дирекции строящейся Чернобыльской ГРЭС и недопущения указанных в приказе Главатоэнерго № 10 от 30 марта 1971 года недостатков приказываю:

1. Обеспечить действенный контроль за исполнением работниками дирекции приказов и указаний Минэнерго, Главатоэнерго и других вышестоящих инстанций за своевременным представлением периодической отчетности, для чего поручить технику — архивариусу тов. Ефременко В. С. ведение специальной контрольной картотеки;

2. Начальнику ПТО дирекции тов. Ткаченко В. А. составить план технической учебы на 1971—72 гг. и организовать проведение занятий с инженерно-техническими работниками согласно плана;

3. Старшему инженеру отдела оборудования тов. Хандорину Ю. Ф.:
а) выработать положение об отделе оборудования с определением задач и функций каждого сотрудника отдела и представить мне на утверждение к 30 апреля 1971 г.

б) разработать и представить мне на утверждение инструкцию по хранению оборудования, поступающего на строительство ГРЭС, исходя из местных условий и требований заводов-поставщиков по техническим условиям на поставку оборудования. Систематически совместно с кураторами контролировать качество строительства складских помещений для хранения оборудования;

4. Начальнику ПТО тов. Ткаченко В. А. разработать порядок оформления технических решений, принимаемых дирекцией по вопросам, возникающим при выполнении строительно-монтажных работ;

5. Инженеру по кадрам и спецработе тов. Комиссарчук В. Г. усилить контроль за соблюдением сотрудниками дирекции распорядка дня и недопущением нарушений трудовой дисциплины. Каждый случай на-

рушения трудовой дисциплины и упущений в работе выносить на обсуждение коллектива дирекции;

6. Контроль за выполнением настоящего приказа возложить на тов. Ткаченко В. А.

Директор строящейся Чернобыльской ГРЭС

В. Брюханов

Архів ВО «ЧАЕС», ф. 10, оп. 1, спр. 9.

Док. № 9

З рішення Головного управління атомних електростанцій Мініенерго СРСР з питання проектування Курської, Чернобыльської та Смоленської АЕС

3 березня 1972 р.

Рассмотрено с участием представителей: дирекций строящихся Курской, Чернобыльской и Смоленской АЭС, Главатомэнергостроя, Главниипроекта, Гидропроекта, СУ Смоленской АЭС, Энергожилстроя, ЦНИИЭП учебных зданий.

...Чернобыльская АЭС.

Принять к сведению заявление директора строящейся Чернобыльской АЭС т. Брюханова, что работы 1972 года технической документацией обеспечены.

Директору строящейся Чернобыльской АЭС тов. Брюханову и зам. начальника Гидропроекта тов. Конвизу:

а) до 15 марта 1972 года согласовать со строителями график выдачи техдокументации на объем работ 1973 года с учетом окончания выдачи документации до 1 сентября 1972 года;

б) выдать в 1 квартале 1973 года для заказа оборудования и материалов техдокументацию по ОРУ 330 кв. Остальную рабочую документацию — до мая 1973 года...

Начальник Главатомэнерго

А. Григорьянц

Архів ВО «ЧАЕС», ф. 10, оп. 1, спр. 17.

Док. № 10

Постанова ЦК КП України і Ради Міністрів УРСР «Про хід будівництва Чернобыльської атомної електростанції»

14 квітня 1972 р.

Центральный комитет КП Украины и Совет Министров УССР отмечают, что управление строительства «Кременчуггэсстрой» Министерства энергетики и электрификации СССР медленно разворачивает строительство Чернобыльской атомной электростанции. План работ по объектам производственного назначения в 1971 году и за 1 квартал т. г. выполнен соответственно на 82 и 61 процент. Неудовлетворительно ведется строительство производственной базы: за 2 года освоено только 60 процентов средств, предназначенных для ее развития. Строительно-монтажные работы выполняются на низком инженерном уровне. Допускаются большие потери рабочего времени строителей, недостаточно используется строительная техника. Задание по росту производительности труда выполнено в прошлом году на 94 процента.

В 1972 году на строительстве объектов станции необходимо выполнить объем работ на 20,2 млн. рублей, или в 2 раза больше, чем в прошлом году; ввести в действие предприятия стройиндустрии, подготовить к монтажу шахту атомного реактора № 1, построить пуско-резервную котельную, значительное количество жилья и ряд объектов соци-

ально-бытового назначения. Однако до сего времени программа работ не полностью обеспечена материальными ресурсами, транспортными средствами, машинами и механизмами. Объекты стройиндустрии не укомплектованы технологическим, подъемно-транспортным оборудованием, электротехническими устройствами и кабельной продукцией.

Дирекция атомной электростанции несвоевременно и некомплектно выдает на строительство необходимую проектно-сметную документацию. По состоянию на 1 января этого года было недоделано рабочих чертежей на 2,9 млн. рублей, в т. ч. значительное количество по главному корпусу. Длительное время не решается вопрос о резервном источнике электроснабжения строительства.

Серьезного улучшения требует бытовое обслуживание и общественное питание строителей. Обеспеченность бригад бытовыми помещениями не превышает 40 процентов, они неудовлетворительно укомплектованы инвентарем. В столовых, которые имеются на строительстве, большое скопление людей, длительные очереди, в то же время строительство и оборудование новых столовых задерживается. В поселке строителей испытывается острый недостаток торговых помещений, предприятий бытового и коммунального назначения. Имеются жалобы рабочих на недостаточное снабжение некоторыми продовольственными и промышленными товарами.

Не уделяют достаточно внимания этим вопросам Министерство энергетики и электрификации УССР, Министерство бытового обслуживания населения УССР, Министерство коммунального хозяйства УССР и Киевский облисполком.

Руководители Кременчуггэсстроя, атомной электростанции и домостроительного комбината допустили серьезные упущения в вопросах подбора и расстановки кадров, вследствие чего более 30 % инженерно-технических должностей занято лицами без специального образования или практиками. Упустили из-под контроля эти важные вопросы парторганизация стройки и Чернобыльский райком партии.

Парторганизация управления строительства атомной электростанции слабо занимается идейно-политической и воспитательной работой среди трудящихся, не проявляет необходимой требовательности к хозяйственным руководителям за выполнение установленных планом работ, улучшение бытовых и производственных условий рабочих.

С целью улучшения строительства Чернобыльской атомной электростанции Центральный Комитет КП Украины и Совет Министров Украинской ССР постановляют:

1. Обязать управление «Кременчуггэсстрой» (т. Строкова), дирекцию Чернобыльской атомной электростанции (т. Брюханова) обеспечить выполнение планов строительства и ввод в действие энергетических мощностей в объемах и сроки, установленные постановлением ЦК КПСС и Советом Министров СССР от 16 сентября 1971 г. Ликвидировать недостатки в организации строительно-монтажных работ, значительно поднять уровень инженерной подготовки производства, создать необходимые условия для высокопроизводительного труда рабочих, улучшить качество сооружаемых объектов. Преобразовать строительную площадку электростанции в образцовую стройку республики.

Совместно с соответствующими проектно-конструкторскими институтами и специализированными организациями утвердить в мае 1972 г. совмещенный график строительства в текущем году объектов электростанции, для которых определить сроки выдачи проектно-сметной документации, поставки технологических металлоконструкций, специальных материалов и оборудования, выполнения строительных и монтажных работ. Утвердить пусковой комплекс по объектам, связанным с вводом в действие первого атомного реактора.

2. Утвердить мероприятия по улучшению строительства объектов Чернобыльской атомной электростанции, которые прилагаются.

3. Министерству энергетики и электрификации УССР, Министерству торговли УССР, Министерству автомобильного транспорта УССР, Министерству коммунального хозяйства УССР, Министерству бытового обслуживания населения УССР, Министерству охраны здоровья УССР, Киевскому облисполкому совместно с «Кременчуггэсстроем» и дирекцией Чернобыльской АЭС утвердить мероприятия по созданию и расширению предприятий торговли, общественного питания, коммунального, бытового, транспортного обслуживания и медицинских учреждений в поселке атомной электростанции и до 1 июня 1972 года доложить ЦК КП Украины и Совету Министров УССР.

4. Госстрою УССР, Киевскому облисполкому на протяжении 1972 года разработать проектно-сметную документацию на переселение с санитарно-защитной зоны Чернобыльской атомной электростанции населенных пунктов Подлесный и Нагорцы. Дирекции атомной электростанции в установленном порядке профинансировать проектирование и строительство, связанные с перенесением этих населенных пунктов. «Кременчуггэсстрою» выполнить на протяжении 1973—1974 гг. строительные работы.

5. Обязать Киевский обком и Чернобыльский райком партии принять меры к организационному укреплению партийной организации стройки, обеспечить неуклонное выполнение партийных принципов подбора и расстановки кадров, усилить требовательность к советским органам и хозяйственным руководителям за образцовое питание, торговое и бытовое обслуживание рабочих.

6. Партийной организации строительства Чернобыльской атомной электростанции улучшить организаторскую и массово-политическую работу в коллективе, направить усилия коммунистов, рабочих, инженерно-технических работников на успешное выполнение планов работ всеми участками и управлениями, установленных заданий по росту производительности труда, снижению стоимости и сокращению сроков строительства. Добиться укрепления производственной и трудовой дисциплины, повысить ответственность кадров за порученное дело.

7. Украинскому республиканскому Совету профессиональных союзов выполнять мероприятия по усилению роли профсоюзных организаций на строительстве Чернобыльской АЭС, сосредоточить их внимание на широком развертывании социалистического соревнования за досрочное выполнение производственных заданий 1972 года и достойную встречу 50-летия создания Союза ССР, улучшении условий труда и техники безопасности, лучшей организации культурно-массового обслуживания и отдыха трудящихся.

8. Центральному Комитету ЛКСМУ оказать помощь комсомольской организации стройки в улучшении работы среди молодежи, которая занята на строительстве атомной электростанции. Особое внимание уделить повышению авангардной роли членов ВЛКСМ в решении производственных заданий, воспитании у молодых строителей чувства высокой ответственности за состояние дел на ударной комсомольской стройке и трудовые успехи всего коллектива.

9. Принять к сведению, что Министерство энергетики и электрификации СССР обеспечит управление строительством Чернобыльской атомной электростанции в 1972 году:

— цементом, металлопрокатом, трубами, лесом и другими строительными материалами в физических объемах;

— металлоконструкциями в количестве 4370 тонн и сборным железобетоном — 26 тыс. м³;

— технологическим оборудованием для объектов производственной базы с поставкой в сроки, которые обеспечат сдачу в эксплуатацию ее основных мощностей в I полугодии этого года;

— строительной техникой в количестве 31 единицы, в том числе 5 экскаваторов, 10 бульдозеров, 5 кранов, автотранспорт грузоподъемно-

стю 450 тонн, 11 металлорежущих станков для механических мастерских.

Министерство построит на протяжении 1972—1974 гг. в поселке Чернобыльской АЭС торговый центр, комбинат бытового обслуживания, хлебозавод, районный узел связи, медицинский комплекс, дворец культуры и капитальное жилье, предусмотренные проектом.

10. Киевскому обкому КП Украины, управлению «Кременчуггестрой» доложить ЦК КП Украины о выполнении этого постановления в сентябре 1972 года и январе 1973 года.

Секретарь Центрального
Комитета КП Украины

Л. Шелест

Председатель Совета Министров
Украинской ССР

В. Щербицкий

Архів ВО «ЧАЕС», ф. 10, оп. 1, спр. 16.

Док. № 11

Інформація Київського обкому КПУ до ЦК КПУ про виконання постанови «Про хід будівництва Чорнобильської атомної електростанції»

29 січня 1973 р.

На виконання зазначеної постанови Київським обкомом КП України проведена певна робота по підвищенню рівня організаторської, ідейно-виховної та масово-політичної роботи на будівництві Чорнобильської атомної електростанції. Переглянуто і вдосконалено структуру партійної організації, налагоджено систематичне навчання секретарів партійних організацій та партгрупоргів, а також навчання в мережі партійної та комсомольської освіти. Створено партійний комітет будови, розглянуто роботу по добору і розстановці кадрів, збільшено партійний прошарок серед лінійних працівників і секретарів комсомольських організацій, зменшено заміщення інженерних посад практиками.

Вжито заходів по вдосконаленню організації будівельного виробництва і забезпеченню будови матеріальними ресурсами, транспортом і будівельною технікою.

В 1972 році виконано будівельно-монтажних робіт на 20,22 млн. крб., що становить 101 процент до плану і в два рази перевищує обсяг робіт 1971 року. Починаючи з другого кварталу минулого року, на будові виконується завдання по зростанню продуктивності праці. За підсумками року досягнуто понадпланове зниження собівартості будівельно-монтажних робіт.

Значно поліпшено житлові та виробничо-побутові умови будівельників. Здано в експлуатацію 41,1 тис. квадратних метрів житла. Відселені мешканці з брандвахт і вагончиків. На всіх будівельних ділянках обладнано побутові приміщення. Розширено мережу громадського харчування, торгівлі і підприємств побутового та комунального обслуговування. До ладу діючих стали середня школа на 1280 учнів, дошкільний заклад на 280 місць та ряд інших об'єктів.

Перевиконано завдання по будівництві об'єктів виробничої бази. Введено в дію бетонний завод, асфальтний завод, арматурний цех та деревообробне господарство.

Поряд з цим ще не все зроблено по усуненню недоліків, відмічених постановою ЦК КП України і Ради Міністрів Української РСР. Міністерством енергетики і електрифікації СРСР не вжито належних заходів по розгортанню будівництва електростанції. Через незабезпеченість будови необхідними матеріалами, виробами та конструкціями план будівельно-монтажних робіт на об'єктах виробничого призначення виконано лише на 81,2 процента, допущено відставання проти сітьового графіка на 10 млн. крб. Не передбачається надолжити це відставання

і в 1973 році. До цього часу не затверджено пусковий комплекс об'єктів першого атомного реактора, затримується вирішення питання про резервне енергопостачання.

Київським обкомом КП України вживаються необхідні заходи по забезпеченню виконання планових завдань на будівництві Чорнобильської АЕС в 1973 році.

Секретар Київського обкому КП України

(Є. Литвинов)

ЦДАГО, ф. 1, оп. 10, спр. 1113.

Док. № 12

Рішення Головатоменерго по результатах діяльності дирекції Чорнобильської АЕС, що будується, за 1972 рік

2 березня 1973 р.

Рассмотрев деятельность дирекции строящейся Чернобыльской АЭС за 1972 год, Главатомэнерго отмечает:

План капитальных вложений выполнен на 78 %, в том числе строительно-монтажные работы — на 100,3 %.

План капитальных вложений по объектам производственного назначения выполнен на 59 %, в том числе по строительно-монтажным работам — на 79,6 %.

План капитальных вложений по жилищному и культурно-бытовому строительству выполнен на 223 %, введено полезной площади в жилых домах поселка 41,1 тыс. кв. м (185 %).

План ввода в действие основных фондов выполнен на 177 %, в том числе по объектам производственного назначения — на 145 %.

В 1972 году строительные работы велись на объектах стройбазы, жилищно-культурно-бытового строительства и объектах основного производственного назначения (главный корпус, дамба пруда-охладителя).

Дирекция, несмотря на значительный ввод в действие основных фондов, в 1972 году допустила большой объем незавершенного строительства, которое составило 23,7 млн. руб., а по объектам непроизводственного назначения — 3,3 млн. руб.

Решение:

1. Работу дирекции строящейся Чернобыльской АЭС за 1972 год признать удовлетворительной.

2. Дирекции строящейся Чернобыльской АЭС (т. Брюханову) обеспечить в 1973 году:

а) выполнение установленного на 1973 год плана капвложений и решения Министра энергетики и электрификации СССР от 30 января 1973 года «О вводе в действие первого блока АЭС в 1975 году»;

б) своевременную выдачу генподрядчику технической документации на объем строительно-монтажных работ 1974 года согласно утвержденным графикам выдачи документации, обеспечив особый контроль за выдачей и согласованием проектными организациями заданий заводам-изготовителям трубопроводов, щитовых устройств, приборов, изделий и др.;

в) окончание во II квартале сооружения объектов стройбазы и ввод в действие начатых строительством в 1972 году объектов ОРСа и коммунального назначения;

г) ввод в действие 2-х котлов пуско-резервной котельной во II квартале;

д) заключение договоров с заводами-поставщиками на именниково-оборудование и установление жесткого контроля за его поставкой;

е) укрепление и увеличение состава технологической группы, организация изучения и внедрения в проекты Чернобыльской АЭС опыта

проектирования строительства, монтажа оборудования и пуско-наладочных работ на Ленинградской АЭС;

ж) повышение активности и деловитости в работе, организацию настойчивой и целенаправленной работы коллектива дирекции по форсированию строительства объектов пускового комплекса I блока;

з) комплексную застройку жилого поселка с вводом в действие необходимых объектов жилищного, культурно-бытового назначения, а также здравоохранения и торговли; в апреле месяце разработать и представить главку согласованные с генподрядчиком мероприятия по снижению объема незавершенного строительства по объектам производственного и непроизводственного назначения;

и) организацию постоянного контроля за качеством производства строительно-монтажных работ, в особенности бетонных, а также по повышению эффективности авторского надзора за строительством в соответствии с новым «Положением».

Начальник Главатомэнерго

А. Григорьянц

Архів ВО «ЧАЕС», ф. 10, оп. 1, спр. 24.

Док. № 13

Звернення першого секретаря ЦК Компартії України В. Щербицького до Голови Ради Міністрів СРСР О. М. Косигіна з проханням вирішити питання про забезпечення ЧАЕС, що будується, обладнанням

30 квітня 1975 р.

Народнохозяйственным планом предусмотрено закончить строительство и ввести в действие в четвертом квартале текущего года энергоблоки мощностью по 800 тыс. киловатт на Запорожской и Угледорской ГРЭС и в 1976 году атомный реактор мощностью 1 млн. киловатт на Чернобыльской АЭС. Однако поставки основного технологического и вспомогательного оборудования осуществляются неудовлетворительно, что ставит под угрозу своевременный ввод энергомощностей.

В текущем году сорвана поставка Ленинградским металлическим заводом паровой турбины для Угледорской ГРЭС, Барнаульским котельным заводом — деаэраторов и тягодутьевых машин на Запорожскую, Угледорскую ГРЭС и Чернобыльскую АЭС. Ижорский завод им. Жданова не поставил для Чернобыльской атомной электростанции два барабана сепараторов и коллектора с опорами, Белгородский котлостроительный завод задерживает изготовление трубопроводов.

Госпланом СССР до сих пор не выделены фонды на 600 тонн трубопроводов и 200 тонн листа из нержавеющей стали, что сдерживает ход строительства атомной электростанции.

ЦК Компартии Украины просит Вас, Алексей Николаевич, поручить Госплану СССР, Минтяжмашу и Минэнерго СССР принять по этим вопросам соответствующие меры.

Секретарь ЦК Компартии Украины

В. Щербицкий

ЦДАГО, ф. 1, оп. 25, спр. 1259.

Док. № 14

Доповідна записка секретаря ЦК Компартії України О. Титаренка заступникові Голови Ради Міністрів СРСР В. Новикову про необхідність прискорення виробництва і поставки устаткування для Чернобыльської АЕС

19 лютого 1976 р.

В соответствии с директивами XXIV съезда КПСС ввод в действие первого реактора мощностью 1 млн. киловатт на Чернобыльской атомной электростанции предусматривался в 1975 году. Однако из-за допущенного отставания в изготовлении оборудования окончание его строительства перенесено на 1976 год.

Минэнергомаш, Минтяжмаш и Минэлектротехпром, несмотря на неоднократные просьбы ЦК Компартии Украины и Совета Министров СССР, не принимают должных мер по ускорению изготовления и поставки оборудования для Чернобыльской АЭС, что ставит под угрозу срыва ввод в эксплуатацию реактора и в текущем году.

Ижорский завод имени А. А. Жданова Минэнергомаша до сих пор не поставил на стройку два сепаратора пара и четыре коллектора. Барнаульский котельный завод этого же министерства задерживает изготовление четырех деаэраторов с баками объемом по 800 кубометров, Белгородский котлостроительный завод из 1200 тонн трубопроводов из нержавеющей стали изготовил только 220 тонн. Красноярский завод «Сибтяжмаш» Минтяжмаша не закончил изготовление крана грузоподъемностью 250 тонн. Свердловский завод «Уралэлектротяжмаш» Минэлектротехпрома не поставил восемь электродвигателей. Сроки поставки указанного оборудования давно прошли.

ЦК Компартии Украины просит Вас, Владимир Николаевич, обязать Минэнергомаш, Минтяжмаш и Минэлектротехпром ускорить изготовление и поставку оборудования для Чернобыльской атомной электростанции.

Секретарь ЦК Компартии Украины

А. Титаренко

ЦДАГО, ф. 1, оп. 25, спр. 1260.

Док. № 15

Постанова ЦК КП України «Про роботу парткому будівництва Чорнобильської атомної електростанції щодо мобілізації колективу на забезпечення введення в дію в 1976 р. першого енергоблоку»

2 червня 1976 р.

ЦК Компартии Украины отмечает, что партийный комитет строительства Чернобыльской атомной электростанции (секретарь т. Лютиков В. А.) проводит определенную работу по мобилизации коллектива на обеспечение ввода в действие первого энергоблока. С начала строительства по пусковому комплексу выполнено 135,6 млн. рублей строительно-монтажных работ, создана производственная база, построен жилой поселок, сооружаются все объекты пускового комплекса.

Вместе с тем ЦК Компартии Украины считает, что уровень организаторской и политической работы партийного комитета еще не обеспечивает выполнение мероприятий и принятых социалистических обязательств по вводу в действие мощностей в 1976 году.

Несмотря на выполнение плана 5 месяцев в целом по стройке, ряд строительных и монтажных организаций с установленными заданиями не справились. Разработанные мероприятия по обеспечению ввода в действие первого энергоблока в текущем году управлением строительства Чернобыльской АЭС (начальник т. Кизима В. Т.) выполняются неудовлетворительно. Особенно отстают отделочные работы, в связи с чем несвоевременно передаются помещения под монтаж оборудования. Строительство недоукомплектовано рабочими, в то же время инженерная подготовка производства находится на низком уровне, велики потери рабочего времени, плохо используется строительная техника, слабо внедряется передовой опыт, не выполняются задания по росту производительности труда.

Партийный комитет по сути смирился с таким положением дел, глубоко не анализирует состояние строительства, не предъявляет необходимой требовательности к хозяйственным руководителям за порученное дело, слабо осуществляет руководство цеховыми парторганизациями, недостаточно оказывает им конкретной помощи в улучшении внутривнутрипартийной работы, в повышении авангардной роли коммунистов на производстве.

Партком недостаточно направляет работу профсоюзной и комсомольской организаций на развертывание массового социалистического соревнования за обеспечение своевременного ввода в действие первого энергоблока, повседневную заботу о быте и отдыхе строителей. В социалистическом соревновании допускается формализм, итоги подводятся нерегулярно, недостаточна его гласность. Медленно решаются вопросы улучшения жилищно-бытовых условий, общественного питания, торговли и культурного обслуживания рабочих.

Серьезные недостатки допускаются парткомом и хозяйственными руководителями стройки в работе с кадрами. Велика еще текучесть рабочих и инженерно-технических работников, не создан действенный резерв кадров для выдвижения на руководящие должности. Дирекция строящейся электростанции (директор т. Брюханов В. П.) не обеспечила своевременной поставки части оборудования, медленно комплекзует эксплуатационные кадры.

Киевский обком и Чернобыльский райком партии недостаточно оказывают помощь партийному комитету в проведении организационно-партийной и массово-политической работы в коллективе, не предъявляют должной требовательности к хозяйственным руководителям стройки за выполнение планов и социалистических обязательств.

ЦК Компартии Украины постановляет:

1. Обратить внимание партийного комитета строительства Чернобыльской атомной электростанции и лично секретаря парткома т. Лютикова на серьезные упущения в работе по мобилизации коллектива на обеспечение ввода в действие в 1976 году первого энергоблока и обязать его устранить отмеченные в настоящем постановлении недостатки, повысить уровень организаторской и политической работы в соответствии с решениями XXV съезда КПСС и XXV съезда Компартии Украины, направив ее на обеспечение выполнения планов и принятых социалистических обязательств.

2. Партийному комитету улучшить руководство первичными партийными организациями и партгруппами, оказать им помощь в усилении контроля за хозяйственной деятельностью, повышении авангардной роли коммунистов на производстве, уровня внутривнутрипартийной и массово-политической работы, активизировать работу профсоюзной и комсомольской организаций, повысить требовательность к хозяйственным руководителям за улучшение организации строительства, повышение эффективности строительного производства, осуществление мер, обеспечивающих рост производительности труда, более полное использование техники, внедрение передового опыта, выполнение мероприятий по обеспечению ввода в действие первого агрегата Чернобыльской АЭС в 1976 году.

3. Обратить внимание управляющего трестом «Южатомэнергострой» т. Яковенко, начальника управления строительства Чернобыльской АЭС т. Кизимы, директора строящейся АЭС т. Брюханова на неудовлетворительное выполнение планов и социалистических обязательств и обязать их принять необходимые организационные и инженерно-экономические меры, обеспечивающие ввод в действие первого энергоблока в установленный срок.

4. Обязать партийный комитет и хозяйственных руководителей улучшить работу с кадрами, укрепить квалифицированными специалистами отстающие участки производства, на руководящие инженерно-тех-

нические должности смелее выдвигать знающих дело, инициативных молодых работников, которые проявили себя на практической работе.

5. Партийному комитету, объединенному застройщику и хозяйственным руководителям осуществить меры по широкому развертыванию социалистического соревнования, улучшению условий труда, быта и отдыха строителей.

6. Киевскому обкому, Чернобыльскому райкому Компартии Украины усилить помощь партийному комитету стройки в проведении организаторской и политической работы в коллективе строителей, направляя ее на обеспечение ввода в эксплуатацию первого энергоблока в установленный срок.

ЦДАГО, ф. 1, оп. 10, спр. 2691.

¹ По документах простежується трансформація назви електростанції на початковому етапі від «Центрально-Української атомної районної електростанції» — через «Чернобыльська атомна районна електростанція» і «Державна районна електростанція» (ДРЕС) — до сучасної «ЧАЕС».

² «УралТЕП» — уральське відділення Всесоюзного державного ордена Леніна проектного інституту «Теплоэлектропроект» Міністерства енергетики і електрофікації СРСР.

³ Згідно з положенням п. 3 питання про відведення земельних ділянок під потреби ЧАЕС розглядалися облвиконкомом та обласним управлінням сільського господарства у 1970 та 1975 рр.

⁴ За датою візування заступника міністра П. Фалалеева.

⁵ Мається на увазі постанова ЦК КПРС та Ради Міністрів СРСР «Про вдосконалення планування капітального будівництва і про посилення економічного будівельного виробництва».

⁶ За датою візування заступника міністра П. Фалалеева.

⁷ Наказу в архіві не виявлено, але його зміст опосередковано простежується у поданому документі.

⁸ Наводиться фрагмент документа, що стосується саме ЧАЕС.

ОУН і УПА у другій світовій війні *

Док. № 14

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ КОМАНДУВАННЯ ПАРТИЗАНСЬКИХ ЗАГОНІВ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ НАЧАЛЬНИКУ УШПР Т. СТРОКАЧУ ПРО ЗАВДАННЯ І ТАКТИКУ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ

Начальнику Українського штаба партизанського руху
комиссару госбезопасности тов. *Строкачу*

Не позднее мая 1943 г.

В дополнение к посланным ранее сведениям об украинских националистах представляю Вам новые материалы, поступившие за последние дни.

Украинские националисты-бандеровцы в последнее время начали более широко распространять свою литературу. В этой литературе они освещают задачи и тактику «Організації українських націоналістів» (ОУН).

Бандеровцы заявляют:

1) Война на Востоке — это борьба немецкого и русского империализмов. Борьба в первую очередь за Украину. Положение украинского народа с приходом на Украину немцев ни в чем не изменилось.